

ПРОУЧВАНЕ ДЕЙНОСТТА НА УЧИЛИЩНИТЕ МЕДИЦИНСКИ СЕСТРИ ПРИ ПРОФИЛАКТИКА И ЛЕЧЕНИЕ НА ДЕЦА СЪС ЗАХАРЕН ДИАБЕТ

Мариана Желязкова¹, Силвия Борисова², Иван Александров¹

¹Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Филиал Сливен,
Катедра по здравни грижи

²Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, ФОЗ,
Катедра по здравни грижи

RESEARCH ON THE ACTIVITY OF SCHOOL NURSES IN THE PREVENTIVE HEALTHCARE AND TREATMENT OF CHILDREN WITH DIABETES MELLITUS

Mariana Zhelyazkova¹, Silvia Borisova², Ivan Aleksandrov¹

¹ Department of Nursing, Sliven Affiliate, Medical University of Varna

²Department of Nursing, Faculty of Public Health, Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Въведение: Постигането и поддържането на здраве е процес, който се повлиява от грижата за здравето, в комбинация със съзнателните усилия на личността и с помощта от медицински специалисти. Участието на медицинската сестра като специалист е определящ фактор за качеството на живот, предпазването и бъдещия изход в борбата със заболяването от захарен диабет.

Цел: Да се проучи дейността на училищните медицински сестри за профилактиката и лечението на деца, болни от захарен диабет.

Материал и методи: Проведено е анкетно проучване сред 150 училищни медицински сестри от Варна, Сливен и София относно дейността им за профилактиката и лечението на деца, болни от захарен диабет. Резултатите са обработени статистически с помощта на SPSS v. 20.0, като са използвани вариационен, сравнителен и корелационен анализ.

Резултати и дискусия: Почти половината – 43,3% от училищните медицински сестри, посочват, че семействата имат нужда от обучение относно хранителния режим, свързан с намаляване на телесното тегло. Според значителна част от медицинските сестри децата на възраст 14-18 години не провеждат профилактични прегледи (71,3%), което значително усложня-

ABSTRACT

Introduction: Achieving and maintaining good health is a process that is influenced by healthcare as well as by voluntary personal efforts and with the help of medical professionals. The participation of the nurse as a specialist is a determining factor for the quality of life, prevention and the future results from the fight against diabetes mellitus.

Aim: The aim of the article is to study the activity of school nurses in relation to preventive healthcare and treatment of children with diabetes mellitus.

Materials and Methods: A survey was conducted among 150 school nurses from Varna, Sliven and Sofia about their activities related to the preventive healthcare and treatment of children with diabetes mellitus. Statistical processing of the results was completed using SPSS v. 20.0 applying variance analysis, as well as comparative and correlation analysis.

Results: Almost half of the school nurses - 43.3% report that families need special training on diet in relation to body mass reduction. According to the survey, a significant number of the nurses report that routine check-ups have not been performed for children aged between 14 and 18 - 71.3%, which greatly complicates the disease prevention process, and 85.3% report that in their practice they often identify complications caused by diabetes.

ва процеса на превенция на заболяването, като 85,3% посочват, че често наблюдават усложнения, причинени от диабета в практиката си.

Заключение: Резултатите от проведените анализи показват, че у нас няма изградена традиция за провеждане на профилактични прегледи, като рядко се търси съдействие от страна на училищните медицински сестри. От друга страна се откроява нуждата от провеждането на обучения, които могат да бъдат проведени от училищната медицинска сестра в часовете на класа или при специално организирани за това родителски срещи.

Ключови думи: училищни медицински сестри, деца, захарен диабет, обучение, профилактика

ВЪВЕДЕНИЕ

Диабетът е метаболитно разстройство, характеризиращо се с хронична хипергликемия и нарушения на метаболизма на въглехидрати, протеини и мазнини, вследствие на абсолютна или относителна липса на инсулин, и води до увреждане на органите, което намалява преживяемостта на пациентите (1).

Нарастващата тенденция на застаряване на населението, заедно със социално-икономическите и демографските промени (увеличаване на разпространението на затлъстяването), превърна диабетът в глобално здравно предизвикателство (7).

Много медицински сестри и лекари днес вярват, че първите трябва да играят основна роля в управлението на диабета и усложненията му (4).

Khoshniat et al. съобщават, че провежданото обучение от училищните медицински сестри може не само да подобри информираността, но и възприемането на децата по отношение на болестта „Захарен диабет“, като се подобри качеството на грижите, предоставяни в здравната система (9).

В сравнение с обичайните дейности на медицинската сестра, работата на училищните медицински сестри показва подобряване на резултатите относно гликемичния контрол и нивата на кръвната захар. Тези резултати се доказват от много проучвания в областта (5,6,11).

С цел осигуряване на приемлива грижа за пациентите с диабет, медицинските сестри трябва да научат пациентите си да интерпретират нивата на кръвната си глюкоза след внимателно проследяване, като използват подходящи количества лекарства за понижаването ѝ (орални или

Conclusion: The analysis results show that performing routine check-ups is not a tradition or general practice in our country, therefore school nurses' assistance is not required very often. On the other hand, there is a strong necessity for trainings that can be performed by the school nurse during tutoring classes or organized meetings with the parents.

Keywords: school nurses, children, diabetes mellitus, training, prevention

инжекционни). Тези пациенти трябва да бъдат насочени и обучени към балансирана диета, да бъдат запознати с механизмите за контрол на телото, със значението на ежедневното практикуване на физическа активност, симптомите на хипогликемия и хипергликемия, както и с осигуряването на баланс между приема на храна и количеството дневно лекарство и активност, с редовното посещение при офталмолог и изследване на бъбречната функция (10).

Образователните потребности на диабетноболните варират, според пациентите, и в различните възрастови групи. Следователно, много групи, като ученици, студенти, бременни жени и възрастни диабетици, се нуждаят от допълнителни обучения. В своето проучване върху ученици, наскоро диагностицирани с диабет, Kovacs et al. (12) съобщават, че около 25% от тях са били осмивани от съучениците си заради заболяването. Учениците споменават, че ограниченията на приема на храна, редовните хранения, непрекъснатото проследяване на кръвната захар и инжектирането на инсулин са сред основните теми, които трябва да им бъдат преподавани. Поради това училищните медицински сестри са най-квалифицираните доставчици на здравни грижи в образованието на деца с диабет, родители и учители, с цел да превърнат училището в безопасно място за тези деца. Тези медицински сестри могат да помогнат на учениците с диабет да управляват болестта си, така че те да могат да развиват необходимите социални умения в училище (12). С други думи, училищните медицински сестри могат да подкрепят децата с диабет, като им осигуряват по-безопасна ситуация, в която ще научат повече, без да страдат от психологически и психосоматични проблеми (8,9). В

сътрудничество с тези медицински сестри децата с диабет могат да участват в повече програми – с по-малко ограничения, преодолявайки чувството за несъответствие между децата с диабет и техните здрави връстници. Тези медицински сестри, например, могат да организират обяда и спортното време, така че детето да може нормално да контролира без проблем хипогликемични атаки (2). Обучението на учителите по отношение на необходимото лечение във времето, при което детето претърпява хипогликемична атака, нуждата от лека храна при упражняване, необходимостта от мониториране на кръвната захар и инжектиране на инсулин на определени интервали от време е от голямо значение (2, 12). Съобщено е, че увеличаването на броя на медицинските сестри и подобряването на достъпността до лечебните заведения за пациентите с диабет, както и подобряването на връзката между родителите и училищния персонал може до известна степен да подобри контрола върху диабета сред децата (3). В резултат на това родителите трябва да посещават училището в началото на учебната година, за да подобрят не само отношенията между засегнатите лица, но и да предоставят на училищния персонал необходимата терапевтична информация (12).

ЦЕЛ

Да се проучи дейността на училищните медицински сестри за профилактиката и лечението на деца болни от захарен диабет.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

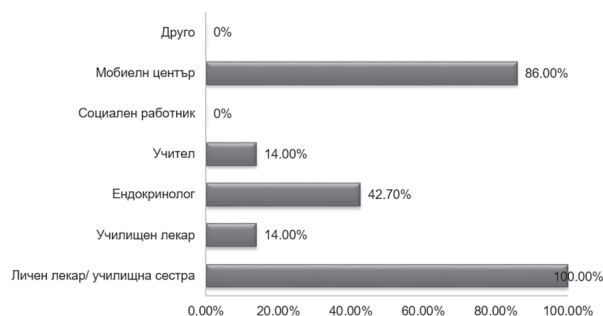
Проведено е анкетно проучване сред 150 училищни медицински сестри от Варна, Сливен и София, относно дейността им за профилактиката и лечението на деца, болни от захарен диабет. Резултатите са обработени статистически с помощта на SPSS v. 20.0, като са използвани вариационен, сравнителен и корелационен анализи.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ

Според значителна част от медицинските сестри, децата на възраст 14-18 години не провеждат профилактични прегледи (71,3%), което усложнява процеса на превенция на заболяването, като 85,3% посочват, че често наблюдават усложнения, причинени от диабета в практиката си.

Основните лица, към които децата се обръщат за профилактика и превенция на болестта „Захарен диабет“, са личният лекар или училищ-

ната медицинска сестра (100%), следвани от мобилния център (86%) (фиг. 1).

Фиг. 1. Търсени специалисти за профилактика и превенция на болестта „Захарен диабет“ при децата

Лекарят специалист (ендокринолог) заема трето място, докато училищният лекар и учителите има равен дял (14%).

Тези резултати още веднъж доказват важната роля на училищната медицинска сестра в превенцията и контрола на заболяването сред децата.

Повече от 2/3 (71,3%) от училищните медицински сестри посочват, че семействата имат нужда от обучение относно хранителния режим, свързан с намаляване на телесното тегло и ограничаване на затлъстяването (86%) (фиг. 2).

Фиг. 2. Тематични области за обучение на децата и техните семейства относно заболяването „Захарен диабет“

Впечатление прави как всички анкетирувани са посочили, че търсената от децата информация е да реагират в определени ситуации, свързани със заболяването (100%).

Резултатите от нашето изследване, от една страна, доказват резултатите на други автори за основната роля на училищната медицинска сестра в контрола и превенцията на диабета. От друга – резултатите от проведените анализи показват, че у нас няма изградена традиция да се провеждат профилактични прегледи, като рядко се търси съдействие от страна на училищните медицински сестри. Но се откроява нуждата от

провеждането на обучения, които могат да бъдат проведени от училищната медицинска сестра в часовете на класа или при специално организирани за това родителски срещи.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С оглед на сложността на заболяването „Захарен диабет“ е необходимо създаването на екипен подход, който включва подобряването на уменията на медицинските сестри, работещи в тази област, които осигуряват грижите на различни нива при израстването и развитието на децата в училищата, за да се подобри качеството на диабетната грижа.

ЛИТЕРАТУРА

1. American Diabetes Association (ADA). Standards of medical care in diabetes. Diabetes Care 2008; 31(Suppl 1): S16-24.
2. American Diabetes Association. Standards of medical care in diabetes- 2009. Diabetes Care 2009; 32 (Suppl 1): S13-S61.
3. Amillategui B, Calle JR, Alvarez MA, Cardiel MA, Barrio R. Identifying the special needs of children with type 1 diabetes in the school setting. An overview of parents' perceptions. Diabet Med 2007; 24: 1073-9.
4. Arzaghi SM., Sharghi S. Endocrine and Metabolism Research Center, Tehran University of Medical Sciences; Diabetes Guideline. Charity Foundation for Special Diseases, 2008. Available in <http://vcemrc.tums.ac.ir/> lasted updated 2009, in Persian language.
5. Aubert RE, Herman WH, Waters J, Moore W, Sutton D, Peterson BL, Bailey CM, Koplan JP. Nurse case management to improve glycemic control of diabetic patients in a health maintenance organization. Ann Intern Med 1998; 124: 605-12.
6. Blonde L, Guthrie R, Parkes JL, Ginsberg BH. Diabetes disease state management by diabetes educators in managed care [abstract]. Diabetes 1997; 46(Suppl 1): 61A.
7. Carey N, Courtenay M. Service delivery by nurse prescribers for diabetes care. Nurse Prescribing 2007; 5(10): 443-49.
8. Helping the students with diabetes succeed, a guide for school personnel. National Diabetes Education Program 2003. A Joint Program

of the National Institutes of Health and the Centers for Disease Control and Prevention.

9. Khoshniat M, Komeyliani Z, Maadi M, Peimani M, Heshmat R, Larijani B. The effect of different educational methods on the level of knowledge of school health-care workers of juvenile diabetes in elementary schools of Tehran. Iranian Journal of Diabetes and Lipid Disorders 2008; 6(4): 343-49.
10. Mertig IG. The nurse's guide to teaching diabetes self-management. New York, Springer Publisher; 2007.
11. Sadur C, Moline N, Costa M, Michalik D, and Roller S, et al. Diabetes management in a health maintenance organization (HMO): efficacy of clusters visits [abstract]. Diabetes 1997; 46 (Suppl 1): 61A.
12. Snock FJ. Psychological aspects of diabetes. Translated by Hakim Shoshtari M, Arzaghi SM. Tehran, Vista Publication, 2009.

Адрес за кореспонденция:
Мариана Желязкова
МУ- Варна, Филиал Сливен,
Катедра „Здравни грижи“,
ул. „Генерал Столетов“ 30, Сливен 8800
e-mail: marijel61@abv.bg